

bedroevend maar helaas tot op vandaag nog vaak terugkerend gebeuren. (1)

Charlotte MAES

Advocaat Tiberghien advocaten
Praktijkassistent Master in het notariaat
KU Leuven

(1) Zie daarover reeds in E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen, Gent, Larcier, 2009, 344.

Hof van Beroep Gent (her)bevestigt principes inzake onverdeelde gemeenschappelijke rekeningen in de aangifte nalatenschap van de langstlevende

■ Gent 2 november 2021, 2020/AR/1297.

In een arrest van 2 november 2021 heeft het Hof van Beroep te Gent zich opnieuw uitgesproken over de toepassing van erfbelasting in het geval van een post communautaire onverdeeldheid, die niet werd verdeeld na het overlijden van de eerste echtgenoot.

WAAROVER GAAT HET?

Een klassieke casus werd voorgelegd aan het Hof. Na het overlijden van moeder kwam haar nalatenschap toe aan haar echtgenoot voor het vruchtgebruik en aan de twee kinderen voor de blote eigendom. De (bank)rekeningen werden na haar overlijden echter allen integraal op naam van vader gezet. Enige tijd later overleed ook vader. De erfgenamen argumenteerden bij het indienen van de aangifte in de nalatenschap dat slechts de helft van de oorspronkelijk gemeenschappelijke rekeningen aan erfbelasting onderhevig mocht zijn.

VLABEL ging niet akkoord en was van oordeel dat bij niet-verdeling van activa

uit een eerdere nalatenschap erfbelasting wordt geheven op het geheel. Niet-verdeling wordt nooit ambtshalve verondersteld en moet effectief bewezen zijn. *In casu* achtte VLABEL dit bewijs onvoldoende geleverd.

WAT ZEGT HET HOF?

Het Hof vangt aan met de principes te herhalen inzake artikel 2.7.3.2.4 VCF e.v. Deze artikels bevatten wettelijke vermoedens van eigendom in het voordeel van de administratie. De administratie moet enkel aantonen dat de toestand die zij beoogt binnen de toepassings sfeer van voormelde artikels valt. *In casu* beantwoordt het Hof de vraag of artikel 2.7.3.2.5 VCF toepassing kan vinden positief.

Voor een erfopvolger is het echter mogelijk om het tegenbewijs te leveren, namelijk dat de goederen in kwestie géén deel meer uitmaken van het vermogen van de overledene op moment van overlijden. Vervolgens toetst het Hof de door belastingplichtige aangedragen bewijsstukken aan de vraag of hiermee voldoende

tegenbewijs geleverd is. Ook deze vraag wordt door het Hof positief beantwoord.

Het Hof bevestigt verder dat voldoende is aangetoond dat de belastingplichtige op het ogenblik van overlijden van de vader beschikte over een vordering lastens de vader ten belope van de helft van de onverdeelde goederen.

Het Hof toetst verder of deze vordering van de belastingplichtige een zakenrechtelijk dan wel een persoonlijk karakter heeft. Afhankelijk van de kwalificatie van de vordering zal de verwerking in de aanfigte in de nalatenschap verschillend zijn. Het Hof besluit dat de belastingplichtige enkel het bestaan van een zakenrechtelijke vordering aantoont op (haar aandeel in) een effectenportefeuille. Zij is gerechtigd op restitutie van (haar aandeel in) deze effectenportefeuille, wat impliceert dat het belastbaar actief in de nalatenschap met de corresponderende waarde dient te worden verminderd.

Wat de overige roerende activa betreft, waarvoor de belastingplichtige niet beschikt over een zakenrechtelijke vordering, blijft echter wel nog een persoonlijke vordering openstaan ten aanzien van wijlen haar vader. Het feit dat de vordering geen zakenrechtelijk karakter heeft, betekent immers niet dat de vordering niet meer bestaat. De vordering kan als een passief in de nalatenschap worden aanvaard, volgens het Hof, gezien de feitelijke omstandigheden. (1)

Het arrest van 2 november 2021 ligt wat de principes betreft in lijn van de eerdere rechtspraak van het Hof, dat reeds in een

(1) Merk op dat beide erfgenamen afzonderlijk een procedure hebben ingesteld. Zie in dit verband Gent 2 november 2021, 2020/AR/1298, waarin het Hof met identieke overwegingen eenzelfde oordeel velt m.b.t. de zus van belastingplichtige.

arrest van 30 maart 2021 (2) met dezelfde overwegingen heeft geoordeeld over een gelijkaardige casus. (3)

REACTIE VLABEL?

In het standpunt nr. 21039 van 7 juni 2021 past VLABEL de rechtspraak van het Hof van Beroep van Gent toe. (4) VLABEL maakt een onderscheid als volgt:

- Bewijs dat financiële tegoeden nog niet werden verdeeld, én dat de tegoeden die bij het eerste overlijden zijn aangegeven nog individualiseerbaar zijn bij het tweede overlijden: zakelijke vordering tot revindicatie. Deze zakelijke vordering dient te worden opgenomen in min onder de rubriek “actief van de nalatenschap”.
- Bewijs dat de financiële tegoeden nog niet werden verdeeld, maar de tegoeden zijn niet meer individualiseerbaar bij tweede overlijden: onderscheid voor overlijdens voor en na 1 september 2021. (5)
- In geval van overlijden voor 1 september 2021: persoonlijke vordering op de nalatenschap, op te nemen onder het passief. De erfgenamen moeten in dit geval bewijzen dat de schuld nog niet betaald werd op datum van het tweede overlijden.
- Voor overlijdens vanaf 1 september 2021: zakenrechtelijke vordering tot restitutie van een gelijke hoeveelheid van financiële tegoeden, indien er nog voldoende aanwezig zijn. Deze

(2) Gent 30 maart 2021, 2019/AR/1072.

(3) Zie voor een bespreking o.a. R. DEBLAUWE, “Non bis in idem bij het overlijden van de tweede echtgenoot”, *Successierechten* 2022, nr. 1, 3-7.

(4) SP nr. 21039 dd. 7 juni 2021, “Actief van de nalatenschap – Gemeenschappelijke rekeningen werden niet verdeeld na het overlijden van de eerste echtgenoot”, aangepast op 27 september 2021 met publicatie op 18 oktober 2021.

(5) De datum van 1 september 2021 is het gevolg van de inwerkingtreding van het nieuwe goederenrecht.

vordering wordt opgenomen in min onder rubriek "actief van de nalatenschap".

- Zijn er niet meer voldoende financiële tegoeden aanwezig: een persoonlijke vordering op de nalatenschap, die wordt opgenomen onder het passief van de nalatenschap. De erfgenamen moeten bewijzen dat de schuld nog niet werd betaald op datum van het tweede overlijden.

In het standpunt geeft VLABEL ook aan met welke elementen kan aangetoond worden dat de tegoeden niet verdeeld zijn, o.a. een zo volledig mogelijke reeks rekeninguittreksels.

RELEVANTIE VOOR DE PRAKTIJK?

De rechtspraak van het Hof, alsook het standpunt van VLABEL, worden in de praktijk positief onthaald. (1) In de rechtsleer werden diverse suggesties gedaan om in toekomstige dossiers om te gaan met het nieuwe standpunt. Deze suggesties verdienen o.i. inderdaad de aanbeveling.

Zo kan men eenvoudigweg besluiten om wél tot verdeling over te gaan na het overlijden van de eerste echtgenoot. Indien men dit toch niet wenst, strekt het tot de aanbeveling dat de erfgenamen meteen de nodige bewijsstukken verzamelen. In de doctrine wordt tevens gesuggereerd om de partijen een verklaring dienaangaande te laten ondertekenen. (2) Dit zou

(1) A. AYDOGAN, "Vermenging banktegoeden na overlijden echtgenoot: tweemaal erfbelasting?", *Fiscoloog* 2021, nr. 1712, 1-4; A. AYDOGAN, "Geen verdeling na overlijden echtgenoot? Opgelet bij aangifte nalatenschap langstlevende", *Notariaat* 2022, nr. 3, 8-11; R. DEBLAUWE, "Non bis in idem bij het overlijden van de tweede echtgenoot", *Successierechten* 2022, nr. 1, 3-7; S. VAN BREE, "Gemeenschappelijke banktegoeden: geen erfbelasting op 150 %", *Acc.Act.* nr. 2021/17.

(2) B. VERHEYE, "De niet-verdeelde gemeenschappelijke rekeningen in de aangifte nalatenschap", *T.Not.* 2021, nr. 10, 927-939.

bijvoorbeeld ook de vorm kunnen hebben van een vaststellingsovereenkomst tussen de onverdeelde eigenaars. (3)

Ten slotte rijst de vraag naar de relevantie van deze rechtspraak en het standpunt voor reeds afgesloten dossiers, met name waarin de erfgenamen wél erfbelasting hebben betaald over het volledige vermogen, zowel bij het eerste als het tweede overlijden van de erflaters in kwestie.

In de doctrine (4) wordt – o.i. terecht – gesteld dat voor nalatenschappen opengevallen vóór 1 september 2021, die fiscaal reeds afgehandeld zijn, de ambtshalve ontheffing op basis van artikel 3.6.0.0.1 VCF mogelijk moet zijn.

Deze vraag werd ook reeds expliciet aan de Minister voorgelegd (5), die in algemene zin bevestigd heeft dat het mogelijk is om een bezwaar in te dienen tegen een gevestigde aanslag, binnen de normale aanslagtermijn. Daarnaast verwijst hij naar de mogelijkheid van artikel 3.6.0.0.1 VCF om binnen de vijf jaar ambtshalve ontheffing van te veel betaalde erfbelasting te verlenen, indien de erfgenamen aantonen dat er dubbele belasting geheven werd. Dit zal dus in de concrete dossiers bekeken moeten worden en zal voornamelijk afhangen van de omvang van relevante bewijsstukken.

(3) R. DEBLAUWE, "Over de voortzetting van de gemeenschap van goederen" in *Liber Amicorum Stefaan Van Crombrugge*, *Fiscoloog* books, 2020, 253-268; A. AYDOGAN, "De vermenging van banktegoeden na het openvallen van de nalatenschap", *TRF* 2019, nr. 2-3, 27-30.

(4) A. AYDOGAN, "Vermenging banktegoeden na overlijden echtgenoot: tweemaal erfbelasting?", *Fiscoloog* 2021, nr. 1712, 1-4.

(5) Parl. Vraag nr. 4334 dd. 14 september 2021, VI.Parl., *Schriftelijke vragen 2020-2021*, www.fisconet-plus.be.

BESLUIT

Het arrest dd. 2 november 2021 van het Hof van Beroep van Gent is een bevestiging van de eerdere rechtspraak van het Hof. VLABEL heeft zich tevens reeds geconformeerd aan deze rechtspraak in het standpunt nr. 21039.

Ingeval erfgenamen ervoor kiezen om (nog) niet uit onverdeeldheid te treden bij een eerste overlijden, doen zij er o.i. goed aan om het dossier goed te documenteren, al dan niet met opmaak van een (onderhandse) overeenkomst tussen partijen.

Elke DE LEEUW

Tiberghien advocaten

Een kanscontract met als voorwerp levensverzekering(en)

- Voorafgaande Beslissing Vlabel nr. 21053 dd. 11 oktober 2021, gepubliceerd op 22 maart 2022, www.vlaanderen.be.

De Voorafgaande Beslissing nr. 21053 van de Vlaamse Belastingdienst (Vlabel) heeft betrekking op een levensverzekering op twee hoofden die werd gesplitst in twee polissen. Recent waren er ook wetswijzigingen in het Waalse en het Brusselse Gewest die van belang zijn voor polissen die niet tot uitkering komen bij het overlijden van de erflater. In het kader van huidige bijdrage bespreken we de fiscale behandeling van de aanwas van rechten op (een) levensverzekering(en) via een kanscontract.

1. LEVENSVERZEKERING MET TWEE VERZEKERINGNEMERS EN TWEE VERZEKERDEN

Spaar- en beleggingsverzekeringen met een AB/AB/C-configuratie komen nog steeds vaak voor in de praktijk. Bij dergelijke polissen zijn er twee verzekeringnemers en twee verzekerden die dezelfde zijn (A en B). De beide verzekeringnemers en verzekerden (A en B) zijn vaak echtgenoten. Meestal wordt daarbij gestipuleerd dat het overlijdenskapitaal pas wordt uitgekeerd bij het overlijden van de langstlevende van de

verzekerden of bij een gelijktijdig overlijden (configuratie laatststervende). De verzekerde is in dit geval de langstlevende van de verzekerden (A en B). De begunstigde (C) is (zijn) vaak het (de) kind(eren).

Bij het eerste overlijden van een verzekeringnemer (A of B) wordt de langstlevende verzekeringnemer de enige verzekeringnemer die de exclusieve zeggenschap krijgt over de polis. In de polisvoorwaarden is in de regel ook voorzien in een *post mortem* overdracht van alle rechten (o.a. het afkooprecht). (1) De polis eindigt dus niet (automatisch) na het eerste overlijden. De langstlevende verzekeringnemer wordt de enige verzekeringnemer.

2. ERFBELASTING OF SUCCESSIERECHT BIJ HET TWEEDE OVERLIJDEN OF AFKOOP

In de drie gewesten wordt de overdracht van alle rechten ten voordele van de langstlevende verzekeringnemer niet (onmiddellijk) belast in de erfbelasting. Artikel 2.7.1.0.6, § 1, derde lid VCF (2),

(1) Art. 183 en 184 wet 4 april 2014 betreffende de verzekeringen (hierna: Verzekeringswet).

(2) In het Vlaamse Gewest geldt dit voor overlijdens sinds 1 januari 2017. Decr.Vl. 23 december 2016, BS 30 december 2016.